

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2006. június 29.*

A C-289/04. P. sz. ügyben,

a **Showa Denko KK** (székhelye: Tokió [Japán], képviselik: M. Dolmans és P. Werdmuller advocaten, valamint J. Temple-Lang solicitor)

fellebbezőnek

a Bíróság alapokmányának 56. cikke alapján 2004. július 30-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselek: P. Hellström és H. Gading, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

* Az eljárás nyelve: angol.

a **Tokai Carbon Co. Ltd** (székhelye: Tokió),

az **SGL Carbon AG** (székhelye: Wiesbaden [Németország]),

a **Nippon Carbon Co. Ltd** (székhelye: Tokió),

a **GrafTech International Ltd**, korábban UCAR International Inc (székhelye: Wilmington [Amerikai Egyesült Államok]),

a **SEC Corp.** (székhelye: Amagasaki [Japán]),

a **The Carbide/Graphite Group Inc.** (székhelye: Pittsburgh [Amerikai Egyesült Államok])

felperesek az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans tanácselnök, R. Silva de Lapuerta (előadó), P. Kūris, G. Arestis és J. Klučka bírák,

főtanácsnok: L. A. Geelhoed,
hivatalvezető: K. Sztranc tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. szeptember 15-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2006. január 19-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az Showa Denko KK (a továbbiakban: SDK) fellebbezésével az Elsőfokú Bíróságnak a T-236/01., T-239/01., T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyekben 2004. április 29-én hozott ítélete (EBHT 2004., II-1181. o.; a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kéri annyiban, amennyiben az az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/36.490 „grafitelektrodák”-ügy) 2001. július 18-án hozott 2002/271/EK bizottsági határozatban (HL 2002. L 100., 1. o.; a továbbiakban: vitatott határozat) a felperesre kiszabott bírság összegét 10 440 000 euróban határozza meg.

Jogi háttér

A 17. rendelet

- 2 A Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (HL 1962. L 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.; a továbbiakban: 17. rendelet) 15. cikke kimondja:

„(1) A Bizottság határozattal 100-tól 5000 elszámolási egységig terjedő összegű bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy a vállalkozások társulásaira, ha szándékosan vagy gondatlanságból:

[...]

- b) a 2. cikk szerinti kérelemben vagy a 4. és 5. cikk szerinti bejelentésben helytelen vagy félrevezető információt szolgáltatnak; [...]

[...]

(2) A Bizottság határozattal 1000-tól 1 000 000 elszámolási egységig terjedő, vagy annál nagyobb összegű bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy a vállalkozások társulásaira, de a bírság mértéke nem haladhatja meg a jogsértésben részt vevő egyes

vállalkozások megelőző éves üzleti forgalmának 10%-át, ha a vállalkozások szándékosan vagy gondatlanságból:

a) megsértik a Szerződés [81]. cikkének (1) bekezdését vagy [82]. cikkét [...]

[...]

A bírság összegének megállapításakor a jogsértés súlyát és időtartamát is figyelembe kell venni.

[...]”

A bírságkiszabási iránymutatás

- 3 A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló bizottsági iránymutatás (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.; a továbbiakban: bírságkiszabási iránymutatás) preambulumban előírja, hogy:

„Az [...] iránymutatás által felvázolt elveknek biztosítaniuk kell, hogy a Bizottság határozatai a vállalkozások és a Bíróság előtt átláthatóak és pártatlanok legyenek, ugyanakkor fenn kell tartaniuk a vonatkozó jogszabályok alapján a bírságok

kiszabása tekintetében az összforgalom 10%-ának korlátain belül a Bizottságra ruházott mérlegelési jogkört. E mérlegelésnek azonban egységes és megkülönböztetéstől mentes, a versenyszabályok megsértésének büntetése terén kitűzött célokkal összhangban álló politikát kell követnie.

A bírság összegének meghatározásánál alkalmazandó új módszer – amelyik a súlyosító, illetve az enyhítő körülmények figyelembevételével megfelelően növelt, illetve csökkentett alapösszegeből indul ki – a következő szabályokat követi.”

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény

- 4 Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke kimondja:

„Kétszeres eljárás alá vonás vagy büntetés tilalma

1. Ha valakit egy állam büntető törvényének és büntető eljárási törvényének megfelelően egy bűncselekmény kapcsán már jogerősen felmentettek vagy elítéltek, e személlyel szemben ugyanennek az államnak az igazságszolgáltatási szervei ugyane bűncselekmény miatt nem folytathatnak büntető eljárást, és vele szemben abban büntetést nem szabhatnak ki.

2. Az előző bekezdés rendelkezései nem képezik akadályát annak, hogy az adott állam büntető törvényeinek és büntető eljárási törvényeinek megfelelően az eljárást újból megindítsák, ha új, vagy újólag feltárt tények, vagy az eljárás alapvető hibái természetüknél fogva kihatással vannak a meghozott ítéletre.

3. A jelen Cikk rendelkezéseitől az Egyezmény 15. cikkére hivatkozással nem lehet eltérni.”

Az eljárás és a vitatott határozat alapjául szolgáló tényállás

- 5 A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság az alábbiak szerint összegezte az előtte benyújtott kereset alapjául szolgáló tényállást:

„1 A 2002/271/EK határozatával [...] a Bizottság megállapította, hogy számos vállalkozás vett részt az EK 81. cikk (1) bekezdése és az Európai Gazdasági Térségről szóló, 1992. május 2-i megállapodás (HL L 1., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.); a továbbiakban EGT-megállapodás) 53. cikkének (1) bekezdése szerinti megállapodásokban és összehangolt magatartásokban a grafitelektroda ágazatban.

2 A grafitelektrodákat alapvetően nyersacél elektromos íves kemencében történő termelésére használják. A nyersacél ilyen kemencében történő előállítását alapvetően újrafeldolgozási folyamat, amely során az acélhulladékot új acéllá alakítják át, ellentétben a klasszikus termelési folyamattal, amely során vasércből oxigén kohókban nyerik ki az acélt. Az elektromos kemencében kilenc, három oszlopba rendezett grafitelektrodát használnak az acélhulladék olvasztására.

Figyelemmel a fúziós folyamat intenzitására, egy egység elektróda nagyjából nyolcóránként használdik el. Egy elektróda gyártási ideje körülbelül két hónap. A termelési folyamat során a grafit elektródák semmilyen más termékkel nem helyettesíthetők.

- 3 A grafit elektródák iránti kereslet közvetlen kapcsolatban áll az elektromos íves kemencében történő acélgyártással. Az fő vevők az acélgyártók, akik a kereslet körülbelül 85%-át képviselik. 1998-ban a világ bruttó acéltelmeleése elérte a 800 millió tonnát, amelyből 280 millió tonnát elektromos íves kemencében állítottak elő [...].

[...]

- 5 A 80-as években a műszaki fejlesztések lehetővé tették az egy tonna acél előállítása során felhasznált elektródák mennyiségének jelentős csökkentését. Az acélipar ugyanezen időszakban jelentős átalakítási folyamaton esett át. Az elektródák iránti kereslet csökkenése az elektróda világipar átalakításához vezetett. Számos üzemet bezártak.

- 6 2001-ben kilenc nyugati termelő látta el az európai piacot grafit elektródával [...].

- 7 A 17. rendelet 14. cikkének (3) bekezdését alkalmazva [...] a Bizottság tisztviselői 1997. június 5-én egyidejű helyszíni vizsgálatot tartottak [grafit elektróda-gyártóknál].

8 Ugyanezen a napon a Federal Bureau of Investigation (FBI) ügynökei az Egyesült Államokban számos gyártó telephelyén házkutatást tartottak. A házkutatások eredményeképpen büntetőeljárást indítottak az SDK ellen [...] kartellbűncselekmény miatt. Minden vádlott bűnösnek vallotta magát az ellenük felhozott vádakban és vállalta a bírság megfizetését, amelyet a hatóságok az SDK esetében 32,5 millió amerikai dollárban (USD) [rögzítettek].

[...]

10 A vevők egyik csoportja háromszoros kártérítés és a kamatok (*triple damages*) iránt polgári jogi eljárást indított az SGL [...] ellen az Egyesült Államokban.

11 [...] A kanadai acélgyártók 1998 júniusában polgári jogi eljárást indítottak az SDK ellen kartellbűncselekmény miatt.

12 A Bizottság 2000. január 24-én kifogásközlést küldött az érintett vállalkozásoknak. A közigazgatási eljárás 2001. július 18-án a [vitatott] határozat meghozatalával végződött, amelyben a Bizottság a felperes vállalkozások terhére rőtta, hogy az árakat világszinten rögzítették, valamint hogy a nemzeti és regionális termékpiacokat a »hazai gyártó« elve alapján felosztották: [...] az SGL [...] Japánért és a Távol-Kelet [egy részéért felelt] [...]

13 A [vitatott] határozat szerint a kartell alapelvei az alábbiak voltak:

– a grafitelektródák árát világszinten rögzíteni kell;

- az egyes vállalkozások által érvényesített árra vonatkozó döntéseket kizárólag az elnök vagy az igazgatók hozhattak;
- a »hazai gyártónak« rögzítenie kellett a »területére« vonatkozó árat, amit a többi gyártó »követett«;
- a »nem hazai piacok«, vagyis olyan piacok tekintetében, ahol nem volt jelen semmilyen »hazai« gyártó, az árakat egyhangúlag kellett rögzíteni;
- a »nem hazai« gyártók nem versenyezhettek agresszívan és ki kellett vonulniuk mások »hazai« piacáról;
- a kapacitást nem szabadott növelni (a japán gyártóknak csökkenteniük kellett a kapacitásukat);
- a kartellben közreműködő gyártók körén kívül tilos volt a technológia-transzfer.

14 A [vitatott] határozat ezt követően kifejti, hogy a hivatkozott alapelveket a több szinten megtartott kartelltalálkozásokon, így a vezetők találkozásán, »munka«-találkozásokon, az európai gyártóknak (a japán gyártók nélküli) találkozásán, a nemzeti vagy regionális találkozókon hajtották végre, amelyeket meghatározott piacoknak, valamint a vállalkozások közötti kétoldalú megállapodások megkötésének szenteltek.

[...]

16 A vitatott határozatban megállapított tényállás és jogi értékelés alapján a Bizottság bírságot szabott ki az érintett vállalkozásokra, amelynek összegét a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban [...] és a kartell ügyek esetében a pénzbírságok alóli mentességről és a pénzbírságok csökkentéséről szóló közleményben [...] szabályozott módszer szerint állapította meg [...]

17 A [vitatott] határozat rendelkező részének 3. cikke az alábbi bírságokat állapítja meg:

[...]

az SDK: 17,4 millió euró;

[...]

18 A rendelkező rész 4. cikke arra kötelezi az érintett vállalkozásokat, hogy a [vitatott] határozat közlésétől számított három hónapon belül fizessék meg a bírságot, nemteljesítés esetén 8,04% kamatot kötelesek fizetni.”

Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

- 6 Az SDK és a vitatott határozat többi címzettje a hivatkozott határozat megsemmisítése iránti keresetet nyújtottak be az Elsőfokú Bírósághoz.

- 7 A megtámadott ítéletben az Elsőfokú Bíróság különösen a következőket állapította meg és mondta ki:

„[...]

4) A T-245/01. sz. Showa Denko kontra Bizottság ügyben:

- 10 440 000 euróban állapítja meg a 2002/271 határozat 3. cikkében a felperesre kiszabott bírság összegét;

- a kereset ezt meghaladó részében elutasítja;

[...]”

A felek kérelmei a Bíróság előtt

- 8 Az SDK azt kéri, hogy a Bíróság:
- részben helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet;
  - csökkentse a fellebbezőre kiszabott pénzbírságot 6 960 000 euróra vagy a Bíróság mérlegelése alapján megfelelőnek tekintett összegre,
  - tegyen meg minden olyan intézkedést, amelyet a Bíróság megfelelőnek tekint;
  - kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.
- 9 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:
- utasítsa el a keresetet;
  - kötelezze a felperest a költségek viselésére.

A fellebbezésről

- 10 Az SDK fellebbezésének alátámasztása érdekében négy jogalapra hivatkozik, mégpedig a világméretű forgalomra alapított „elrettentési szorzó” téves figyelembevételére, a „elrettentési szorzó” meghatározásával kapcsolatos kritériumok téves alkalmazására, a felperesre a harmadik államokban kiszabott bírságok és kötelezettségek figyelembevételével kapcsolatos jogban való tévedésre és az indokolási kötelezettség megszegésére, valamint a felperesnek a tisztességes eljáráshoz való alapvető joga megsértése.

A világméretű forgalmon alapuló „elrettentési szorzó” alkalmazására vonatkozó első jogalapról

A feles érvei

- 11 Az SDK előadja, hogy a vállalkozás méretét és világméretű forgalmát, nem pedig a kartellben résztvevők között létrejött megállapodások tárgyát képező termék révén elért fogalmat vette a Bizottság figyelembe, amikor megállapította az érintett vállalkozásokra kiszabandó bírságok alapösszegének három csoportját. Ezek a tényezők ezért nem indokolhatják a bírság további növelését. Másrészt, a „elrettentési szorzót” csak a visszatartás miatt lehet alkalmazni.
- 12 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 241., 242. és 370. pontjában elmulasztotta annak kifejtését, hogy miért a világméretű forgalmat és nem a vállalkozások között létrejött megállapodásokat kell figyelembe venni az

„elrettentési szorzó” kiszámításánál. Az Elsőfokú Bíróság számos olyan szempontot megállapított, amelyek nem szerepelnek a bírságkiszabási iránymutatásban és ezek egyike sem tartalmaz az elrettentéssel kapcsolatos elemet.

- 13 A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen döntött úgy a megtámadott ítélet 241–242. pontjában, hogy a világméretű forgalom alapul vehető a felperesre kiszabott bírság kiszámításánál.
- 14 A Bizottság emlékeztet arra, hogy az Elsőfokú Bíróság kimondta, miszerint a nagyméretű vállalkozások általában nagyobb pénzügyi forrásokkal és a versenyjogot illetően jobb ismeretekkel rendelkeznek, mint a kisebb méretű vállalkozások. Következésképpen az Elsőfokú Bíróság arra a szabályra hivatkozott, amely szerint a jelentős pénzügyi forrásokkal rendelkező vállalkozás által elkövetett jogsértést elvben arányaiban magasabb bírsággal lehet szankcionálni, mint abban az esetben, ha ugyanezt a jogsértést olyan vállalkozás követi el, amelynek nem állnak rendelkezésére e források.

A Bíróság álláspontja

- 15 Előzetesen ki kell emelni – amint azt a főtanácsnok az indítványának 24. és 34. pontjában kifejtette –, hogy a világméretű forgalmat a Bizottság csak az „elrettentési szorzó” megállapítása során vette figyelembe. Ezzel szemben a bírság alapösszegének megállapításánál a Bizottság csak a kartell tárgyát képező termékek révén elért világméretű forgalmat vette figyelembe.

- 16 Az „elrettetéssel” kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy ez az egyik olyan tényező, amelyet a bíróság kiszabánál figyelembe kell venni. Az állandó ítélkezési gyakorlatból következik (lásd különösen a 100/80–103/80. sz., *Musique diffusion française* és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítélet [EBHT 1983., 1825. o.] 105. és 1106. pontját), hogy az EK 81. cikk megsértése miatt és a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése alapján kiszabott bíróság célja az érintett vállalkozások jogsértő magatartásának szankcionálása, valamint az érintett vállalkozások, csakúgy mint más gazdasági szereplők elrettentése attól, hogy a jövőben megszegjék a közösségi versenyjog szabályait. Így a Bizottság a bíróság összegének kiszámítása során figyelembe veheti a kérdéses vállalkozás méretét és gazdasági erejét (lásd a már hivatkozott *Musique diffusion française* és társai kontra Bizottság ítélet 119–121. pontját).
- 17 Hozzá kell tenni – amint azt az Elsőfokú Bíróság tette a megtámadott ítélet 239. pontjában –, hogy a Bíróság különösen kiemelte a kartellben részt vevő egyes vállalkozások által elért világszintű forgalom figyelembe vételének relevanciáját a bíróság összegének megállapítása során (lásd e tekintetben a C-291/98 P. sz., *Sarrió* kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-9991. o.] 85. és 86. pontját, valamint a C-57/02. P. sz., *Acerinox* kontra Bizottság ügyben 2005. július 15-én hozott ítélet [EBHT 2005., I-6689. o.] 74. és 75. pontját).
- 18 A fentiekre figyelemmel az Elsőfokú Bíróság megalapozottan mondta ki a megtámadott ítélet 241. pontjában, hogy a felperes „hatalmas”, világméretű forgalma miatt a kartell többi tagjához képest könnyebben mozgósíthatta a bíróság megfizetéséhez szükséges forrásokat, ami az utóbbira nézve a megfelelő elrettentő hatás biztosítása érdekében indokolta a szorzó alkalmazását.
- 19 Így az SDK által előterjesztett első jogalapot el kell utasítani.

Az „elrettentési szorzó” alkalmazására vonatkozó második jogalapról

- 20 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem állapított meg semmilyen releváns szempontot az „elrettentési szorzónak” a felperes tekintetében történő alkalmazási módja indokolására. A második jogalap négy részből áll.

Az első rész: a bírságok növelésének szempontjai

A felek érvei

- 21 Az SDK előadja, hogy a bírságokat csak visszafogottan lenne szabad elrettentés céljából növelni és kizárólag meghatározott, releváns indokból. A jelen ügyben tulajdonképpen olyan sajátos körülmények álltak fenn, amelyek a kiszabottnál alacsonyabb összegű bírságot indokoltak volna.
- 22 A Bizottság kiemeli, hogy a bírság elrettentő hatásának, valamint a szorzó alkalmazásának célja különösen a más társaságok elrettentése attól, hogy a jövőben megsértsék a közösségi versenyjogot. Következésképpen a bírság elrettentő jellegét nem csupán az érintett vállalkozás sajátos helyzetére tekintettel kell értékelni.

A Bíróság álláspontja

- 23 Meg kell jegyezni, hogy amint az az állandó ítélkezési gyakorlatból, valamint a főtanácsnok indítványából következik (lásd annak 53–55. pontját), hogy a vállalkozásra kiszabott bírság megállapítása során számolni lehet az elrettentési tényezővel, amelyet nemcsak az érintett vállalkozás helyzete, hanem számos tényező figyelembe vételével kell értékelni.
- 24 Következésképpen az Elsőfokú Bíróság nem követett el jogban való tévedést a megtámadott ítélet 241–243. pontjában azon tényezők értékelésével kapcsolatban, amelyek alapján a Bizottság a felperesre kiszabott bírságot módosító „elrettentési szorzót” meghatározta.
- 25 A jogalap első része tehát nem fogadható el.

Második rész: valamely vállalkozásnak az „elrettentés” céljára való „kiszemelése”

A felek érvei

- 26 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem állapította meg azon körülményeket, amelyek lehetővé tették a felperes kiszemelését arra, hogy a rá kiszabott bírságot elrettentés céljából növeljék. Tulajdonképpen valamely vállalkozás ilyen célra való kiszemelését a vállalkozás sajátos hozzáállása és nem mérete alapján kellene megtenni.

- 27 A Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság helyesen vette figyelembe a felperes egyedi körülményeit, amelyek alapján az elrettentés céljából kiszabott bírság összegét meghatározták. A jelen ügyben az érintett vállalkozás mérete és gazdasági ereje voltak a figyelembe veendő releváns tényezők.

A Bíróság álláspontja

- 28 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy a megtámadott ítélet 241–247. pontjaiban az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Bizottság figyelembe vette a felperes körülményeit az elrettentés céljából kiszabott bírság összegének meghatározása során.
- 29 Azt is meg kell jegyezni – amint az a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik –, hogy az érintett vállalkozás mérete egyike azon tényezőknek, amelyet a bírság kiszámításánál, és így az „elrettentési szorzó” megállapításánál figyelembe lehet venni (lásd különösen a fent hivatkozott *Musique diffusion française* és társai kontra Bizottság ítéletet, valamint a C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P.-C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., *Dansk Rørindustri A/S* és társai kontra Európai Közösségek Bizottsága egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-5425. o.] 242–243. pontját).
- 30 Következésképpen az Elsőfokú Bíróság nem követett el jogban való tévedést azzal, hogy a megtámadott ítélet 242. pontjában megállapította, hogy a felperes olyan feltételezett tényezőkre hivatkozott, amelyek túl bizonytalanok a vállalkozás tényleges pénzügyi forrásainak értékeléséhez, azzal, hogy álláspontja szerint az igazságos bírság csak a szabad versenyben okozott kár kiegyenlítésére törekedhet, és ebből a célból értékelni kell a kartell felfedezésének valószínűségét, valamint a tagjai által elért hasznot.

31 A második jogalap második részét ezért el kell utasítani.

Harmadik rész: az alkalmazott „elrettentési szorzó” önkényes és indokolatlan jellege

A felek érvei

32 Az SDK álláspontja szerint az elrettentés gazdasági elemzése alapján látható, hogy az alkalmazott „elrettentési szorzó” önkényes és indokolatlan. Tulajdonképpen amennyiben nagyobb bírság indokolt az elrettentés céljából, az ilyen hatás elérésére megállapított bírságot az alapján kell kiszámolni, hogy az érintett vállalkozás milyen előnyt vagy nyereséget érhetett volna el a jogsértés révén, ha a jogsértő magatartás titokban maradt volna, valamint figyelembe kell venni a magatartás felfedésének valószínűségét.

33 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe azt a tényt, hogy a több terméket gyártó nagyméretű társaságok – függetlenül „pénzügyi erejük” nagyságától – nem kevésbé érzékenyek a bírságokra, mint az egy terméket gyártó társaságok. A gazdasági elmélet azt jelzi, hogy a nagy vállalkozások legalább annyira figyelnek jogi felelősségük és egyéb költségeik maximális csökkentésére, mint a kisebbek. Az „elrettentési szorzó” csak az érintett vállalkozás tényleges és bizonyított hozzáállására tekintettel lehet indokolt. Az SDK nem vett aktívan részt a kartellben és nem fejlesztett ki stratégiát a versenynek az érintett iparágban történő megszüntetésére.

34 A Bizottság előadja, hogy a felperes érvei nem relevánsak és a vállalkozás viselkedése olyan elem, amelyet a bírságok megállapításának utolsó szakaszában vesz – súlyosító vagy enyhítő körülményként – figyelembe.

- 35 A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság helyesen mutatott rá arra, hogy a jogsérből származó várható nyereség és a jogsértés felfedésére vonatkozó tényező túlságosan bizonytalan és spekulatív körülmény ahhoz, hogy az „elrettentési szorzó” megállapításának alapját képezhessék.

– A Bíróság álláspontja

- 36 Meg kell jegyezni az állandó ítélkezési gyakorlat alapján, hogy a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik annak megválasztása tekintetében, hogy milyen tényezőket vesz figyelembe a bírság meghatározása során, egyebek között olyanokat, mint az ügy különös körülményei, a háttér, a bírságok elrettentő hatása, anélkül, hogy kimerítő vagy kötelező felsorolása lenne a mérlegelendő tényezőknek (lásd különösen a C-137/95. P. sz., SPO és társai kontra Bizottság ügyben 1996. március 25-én hozott végzés [EBHT 1996., I-1611. o.] 54. pontját, valamint a C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-4411. o.] 33. pontját).
- 37 Ami másrészt a felperes azon érvét illeti, amely szerint az „elrettentési szorzó” alkalmazása nem indokolt figyelemmel arra, hogy az nem vett aktívan részt a kartellben, emlékeztetni kell arra – amint azt a főtanácsnok az indítványának 65. pontjában helyesen megállapította –, hogy az ilyen körülményt, amennyiben az bizonyított, csak a bírság kiszabásának későbbi szakaszában kell figyelembe venni, de önmagában nincs hatással a kartell tényleges súlyára.
- 38 Ebből következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem követett el jogban való tévedést a felperes helyzetére vonatkozó, a megtámadott ítélet 242. és 243. pontjában szereplő értékelése során.

39 A második jogalap harmadik része tehát nem fogadható el.

Negyedik rész: a bírság növelésének aránytalansága

– A felek érvei

40 Az SDK előadja, hogy a bírság növelésének mértéke aránytalan volt, tekintettel az EGT-ben fennálló kis piaci részesedésére. A bírság módosított alapösszegének elemzése továbbá azt is mutatja, hogy a rá kiszabott bírság aránytalan a kartell többi tagjára kiszabottéhoz képest.

41 A Bizottság kifejti, hogy a felperes érvelése a bírság módosított alapösszegének és a többi résztvevőre kiszabott bírságnak, valamint a felperesnek az EGT-ben elért éves forgalma összehasonlításán alapul. Ezek az összehasonlítások nem relevánsak figyelemmel arra, hogy az előadott számítások teljes egészében azon a téves feltételezésen alapulnak, hogy a felperes gazdasági erejét az érintett termékpiacon az EGT-ben elért forgalom alapján kellett volna értékelni.

– A Bírság álláspontja

42 Meg kell jegyezni – amint azt a főtanácsnok az indítványának 68. pontjában kifejtette –, hogy a felperes érvelése azon a téves feltételezésen nyugszik, hogy az „elrettentési szorzó” nem alapulhat az érintett vállalkozás világméretű forgalmán.

- 43 Hozzá kell tenni – amint azt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 198. pontjában helyesen megállapította –, hogy a felperes előnyhöz jutott volna, ha a Bizottság a bírság alapösszegét az SDK által az EGT-ben elért alacsony forgalom alapján állapította volna meg, mivel a vállalkozás a kérdéses kartell keretében elfogadta, hogy nem versenyez az EGT piacán, ami lehetővé tette a többi gyártó számára a piaci ár összehangolását.
- 44 Következésképpen e jogalap negyedik része sem fogadható el.
- 45 Ezért a második jogalapot teljes egészében el kell vetni.

A harmadik jogalapról, amely a felperesre harmadik államokban kiszabott kötelezettségek és bírságok figyelembe vételével kapcsolatos jogban való tévedésre és az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozik

A felek érvei

- 46 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság jogban való tévedést követett el annak kimondásával, hogy a Bizottság egyrészt a világméretű forgalmat vehette alapul a bírság alapösszegének és az „elrettentési szorzónak” a kiszámításánál, másrészt nem kellett figyelembe vennie, hogy a felperes ellen már az Egyesült Államokban, Kanadában, valamint Japánban eljárást folytattak és ezek az államok bírságot szabtak ki rá.

- 47 A felperes álláspontja szerint amennyiben a világméretű forgalom releváns lenne az elrettentés szempontjából, akkor a más államokban fizetendő bírságokat figyelembe kellett volna venni a további közösségi bírság kiszámításánál a megfelelő elrettentés érdekében. Tulajdonképpen az elrettentés a jogellenes magatartás teljes költségétől függ, ami nemcsak az EGT-ben, hanem a máshol kiszabott bírságokat is magában foglalja.
- 48 Az SDK előadja, hogy ezért az Elsőfokú Bíróság jogban való tévedést követett el az olyan bírság helyben hagyásával, amely kétszeres felelősségre vonást eredményez és minden indokolt elrettentő hatáshoz képest aránytalan.
- 49 A Bizottság megjegyzi, hogy az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg a *ne bis in idem* elvét. Előadja, hogy a harmadik államok hatóságai a saját versenyjoguk megsértése miatt szabták ki a bírságokat és ez nincs összeütközésben a Bizottságnak a közös piaci verseny korlátozása miatt bírság kiszabását lehetővé tévő hatáskörével. Tulajdonképpen a Bizottság és az Elsőfokú Bíróság csak ezekkel a versenykorlátozásokkal kapcsolatban döntöttek, míg a harmadik államok területén folytatott tevékenység a közösségi jog hatályán kívül esik.

A Bíróság álláspontja

- 50 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy a *ne bis in idem* elve, amelyet az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény hetedik kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke is elismer, a közösségi jog alapvető jogelve, amelynek megtartását a bíróságok biztosítják (lásd különösen a 18/65. és 35/65. sz., Gutmann kontra Euratom Bizottság ügyben 1966. május 5-én hozott ítélet [EBHT 1966., 149. o.] 172. pontját és a C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P.–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 59. pontját).

- 51 A fenti elv megsértésére hivatkozó jogalap megalapozottságának megvizsgálása érdekében meg kell állapítani, amint azt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 140. pontjában helyesen kifejtette, hogy a Bíróság nem döntötte el azt a kérdést, hogy a Bizottság köteles-e figyelembe venni a valamely harmadik állam hatóságai által kiszabott szankciót abban az esetben, ha ezen intézmény által és az említett hatóságok által valamely vállalkozás ellen felhozott tények azonosak, miközben a Bíróság a Bizottság és valamely harmadik állam hatóságai által vitatott tények azonosságát a fent meghatározott vizsgálat előfeltételéül szabta.
- 52 A *ne bis in idem* elvének hatályával kapcsolatban olyan esetben, amikor a harmadik állam hatóságai közbeléptek az adott állam területén hatályos versenyjog szerinti büntetéskiszabási hatáskörükben eljárva, meg kell jegyezni, hogy a vitatott kartell nemzetközi összefüggések között működött, amelyet többek között a területükön a harmadik országok jogrendjébe való beavatkozás jellemez.
- 53 Meg kell jegyezni ebben a tekintetben, hogy ezen államok hatóságai, amelyek feladata a szabad verseny védelme a területi illetékességük körében, a hivatkozott államokban érvényes követelményeknek vannak alávetve. Ugyanis a más államok jogrendjét a versenyjog területén megalapozó tényezők nemcsak meghatározott célokat és célkitűzéseket tartalmaznak, hanem különös anyagi szabályok elfogadásához, valamint a közigazgatási, büntetőjogi vagy polgári jogi területen teljesen eltérő jogkövetkezményekhez vezetnek, amennyiben a hivatkozott államok hatóságai megállapították a versenyjog szabályainak megsértését.
- 54 Ezzel szemben teljesen más az a jogi helyzet, amelyben a versenyjog területén csak a közösségi jogot és egy vagy több tagállam jogát kell alkalmazni valamely vállalkozás esetén, vagyis olyan helyzet, amelyben a kartell kizárólag az Európai Közösség jogrendjének területi hatályán belül működik.

- 55 Ebből következik, hogy amikor a Bizottság valamely vállalkozás – akár nemzetközi jellegű kartellból származó – jogellenes magatartását szankcionálja, a Bizottság célja a közös piacon belül a szabad verseny védelme, amely az EK 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja alapján a Közösség alapvető célkitűzése. Ugyanis a közösségi szinten védett jogtárgy sajátosságai miatt a Bizottságnak az erre vonatkozó hatásköre alapján tett értékelése jelentősen különbözhet a harmadik államok hatóságai által végzett értékeléstől.
- 56 Ezért az Elsőfokú Bíróság helyesen döntött úgy a megtámadott ítélet 134. pontjában, hogy a *ne bis in idem* elve nem alkalmazható olyan helyzetben, amikor a harmadik államok jogrendje és versenyhatóságai a saját jogkörükben eljárva avatkoznak közbe.
- 57 Másrészt az Elsőfokú Bíróság azt is helyesen állapította meg, hogy nem volt más olyan jogelv, amely kötelezővé tette volna a Bizottság számára azt, hogy a harmadik államokban a felperes ellen folytatott eljárásokat és kiszabott szankciókat figyelembe vegye.
- 58 Ebben a tekintetben meg kell állapítani – amint azt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 136. pontjában megjegyezte –, hogy nincs olyan nemzetközi jogi elv, amely megtiltaná a különböző államokban hatáskörrel rendelkező hatóságok számára, hogy valamely természetes vagy jogi személy ellen ugyanazon tények alapján eljárást folytassanak, amelyek alapján egy harmadik államban már eljárást folytattak. Továbbá nincs olyan nemzetközi közjogi szerződés, amely alapján a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerinti bírság kiszabása során köteles lenne valamely harmadik állam hatósága által, a versenyjog területén ráruházott hatáskörében eljárva kiszabott bírságot figyelembe venni.

- 59 Fontos ehhez hozzátenni, hogy az Európai Közösségek és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között, versenyjogi szabályaik végrehajtása során a nemzetközi udvariasság elvének alkalmazásáról szóló, 1991. szeptember 23-án és 1998. június 4-én kötött megállapodások (HL L 95., 47. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 121. o. és HL L 173., 28. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 318. o.) csupán eljárásjogi gyakorlati kérdésekre korlátozódnak, mint a versenyhatóságok közötti információcsere és együttműködés, és nem tartalmazzak semmilyen szabályt a fenti megállapodások részesei által kiszabott bírságok figyelembe vételére vonatkozóan.
- 60 Végül a felperes által másodlagosan hivatkozott, az arányosság és méltányosság elvének az Elsőfokú Bíróság általi megsértését illetően fontos megjegyezni, hogy a harmadik államok hatóságai által kiszabott bírságok a Bizottságnak a közösségi versenyjog megsértése miatti bírság kiszabására vonatkozó hatáskörében biztosított mérlegelési jogköre során vehetők csupán figyelembe. Következésképpen bár nem kizárt, hogy a Bizottság figyelembe vegye a harmadik államok hatóságai által korábban kiszabott bírságot, mindenesetre erre nem köteles.
- 61 Ugyanis a Bizottság által a bírságok összegének meghatározásakor követendő elrettentési cél arra irányul, hogy biztosítsa, hogy a vállalkozások a közös piacon végzett tevékenységük során tiszteletben tartsák az EK-Szerződésben meghatározott versenyszabályokat (lásd ebben az értelemben a 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítélet [EBHT 1970., 661. o.] 173–176. pontját). Ebből az következik, hogy a közösségi versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok elrettentő erejének értékelése során a Bizottság nem köteles figyelembe venni a vállalkozásra valamely harmadik állam versenyszabályainak megsértése miatt esetlegesen kiszabott szankciókat.
- 62 Következésképpen az Elsőfokú Bíróság nem követett el jogban való tévedést azzal, hogy a megtámadott ítélet 144–148. pontjában megállapította, miszerint a kiszabott bírság összegének megállapítása jogszerű volt.

- 63 A fenti megfontolásokra figyelemmel az első jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A felperesnek a tisztességes eljáráshoz való alapvető jogai megsértésére vonatkozó negyedik jogalapról

A felek érvei

- 64 Az SDK előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen és indokolás, illetve magyarázat nélkül vetette el az „elrettentési szorzó” meghatározására vonatkozóan a bizottsági meghallgatás lehetőségével kapcsolatos érvét.
- 65 A Bizottság kiemeli, hogy az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg a védelemhez való jogot és megfelelően indokolta az „elrettentési szorzó” alkalmazásával kapcsolatos értékelését.
- 66 A Bizottság előadja, hogy a bíróság felfelé történő módosítása az egyenértékű elrettentés biztosítása érdekében nem új politika eredménye. Elfogadott, hogy a közösségi versenyjog szabályainak hatékony alkalmazása megkívánja, miszerint a Bizottság bármikor e politikának megfelelően igazítani tudja a bíróság szintjét a 17. rendelet szabta kereteken belül.

- 67 A Bizottság egyetért az Elsőfokú Bíróság álláspontjával, amely szerint a felperesnek lehetősége volt a vállalkozás méretével és pénzügyi forrásaival kapcsolatos minden, a bíróság elrettentő hatásának értékelésénél figyelembe veendő információt közölni. A felperesnek elegendő információja volt annak felismerésére, hogy a bíróság alapösszege a bírágkiszabási iránymutatásnak megfelelően felfelé is módosítható.

A Bíróság álláspontja

- 68 Meg kell állapítani, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása minden olyan eljárásban, amely szankció, különösen bírság vagy kényszerítő bírság kiszabásához vezethet, a közösségi jog alapelvét képezi, amelyet a közigazgatási eljárás során is biztosítani kell (lásd a 85/76. sz., Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítélet [EBHT 1979., 461. o.] 9. pontját).
- 69 Fontos hozzátenni, hogy az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárás alá vont társaságok meghallgatásának kötelezettsége teljesül azzal, ha a Bizottság a kifogásközlésben megállapítja, hogy megvizsgálja azt, van-e helye bírság kiszabásának az érintett vállalkozások esetében, és amikor jelzi azokat a fő ténybeli és jogi kérdéseket, mint a kérdéses jogsértés időtartama és súlya, amelyek bírság kiszabásához vezethetnek (lásd különösen a 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítélet [EBHT 1983., 3461. o.] 19. és 20. pontját).
- 70 Amint azt az Elsőfokú Bíróság megállapította, a Bizottság a kifogásközlésben leírta mindazokat a ténybeli és jogi elemeket, amelyek a bírság összege megállapításának alapjául szolgálnak. Ezzel a Bizottság tiszteletben tartotta az érintett vállalkozások meghallgatáshoz való jogát nemcsak a büntetés, de minden olyan kérdés tekintetében, amelyet figyelembe kívánt venni a bírság összegének megállapítása során.

- 71 Meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság a védelemhez való joggal kapcsolatos jogalap elvetésére vonatkozóan a megtámadott ítélet 240. pontjában megállapította, hogy semmi nem gátolta a felperest abban, hogy a közigazgatási eljárás során hivatkozzon a méretére és a pénzügyi helyzetére, valamint hogy kifejtse véleményét a Bizottság által a vele szemben kiszabandó bírság elrettentő hatásával kapcsolatban.
- 72 Azt is meg kell jegyezni, hogy az a tény, miszerint a Bizottság szükségesnek találta az elrettentés figyelembe vételét a bírság kiszabása során, nem olyan körülmény, amely indokolná a Bizottság előtt folyó közigazgatási eljárásban különleges intézkedések megtételét.
- 73 Másrészt, amint az az Elsőfokú Bíróság megállapításaiból következik, a felperes tisztában volt azzal, hogy a Bizottság a kifogásközlésben és a bírságkiszabási iránymutatásnak megfelelően jelezte, hogy kellően magas szintű bírságot szándékozik kiszabni a megfelelő elrettentő hatás biztosítása céljából.
- 74 A fentiekből következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem sértette meg a felperes védelemhez való jogát az ezzel kapcsolatos jogalap elutasításával.
- 75 Az SDK által előterjesztett negyedik jogalapot így nem lehet elfogadni.
- 76 A fenti megfontolásokból következően az SDK fellebbezését teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

77 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 2. §-a alapján, amelyet ugyanezen szabályzat 118. cikke értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, a Bíróság a perveztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az SDK-t, mivel perveztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján, a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A fellebbezést elutasítja.**

- 2) Az SDK-t kötelezi a költségek viselésére.**

Aláírások